Luokka	Laatuj. Työohjeet
Versio/pvm	9 / 17.5.2021
Laatijat	Moilanen Helena; Alaraappana Mira; Kylmänen Kaisi; Nagy Irina; Koskela Sanna
Vastuuhenkilö	Nagy Irina
Hyväksyjä	Kuopus Sirpa
Tämä ohje koskee	Kajaani; Kemi; Kokkola; Oulu; Rovaniemi

Näytteenotto vastasyntyneiden seulontaan

Ohje koskee seuraavia tutkimuksia:

Nro	Lyhenne	Tutkimusnimike
11759	B-Vasseu1	B- Vastasyntyneiden aineenvaihduntasairauksien seulonta
6357	B-VasOHPK	B- Vastasyntyneiden seulonta, 17-OHP-kontrolli
11476	B-VasSeuK	B-Vastasyntyneiden aineenvaihduntasairauksien seulonta, kontrolli
11738	B-VasTREC	B-Vastasyntyneiden seulonta, TREC-kontrolli

1 Näytekortin täyttäminen

- Näyte otetaan TYKSLAB:n näytteenottokortille
- Näytekorttiin liimataan näytetarra (ks. kuva alla). Muut tiedot välittyvät sähköisesti ja näytekortin kysymyksiä ei tarvitse täyttää.

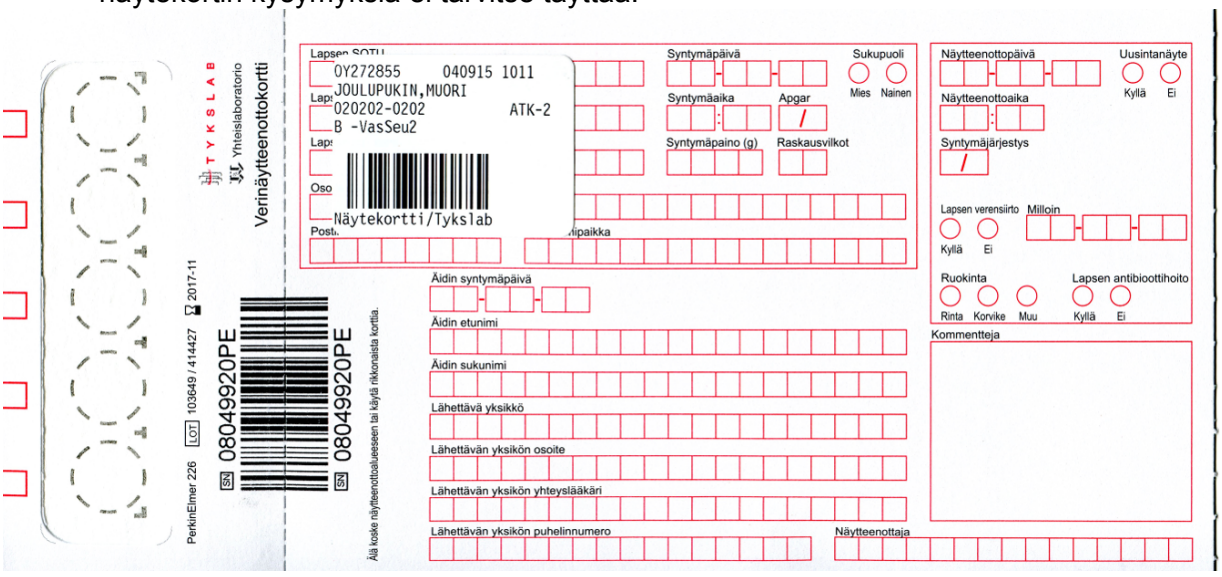

- Vastasyntyneen seulonnan näytteenottokorttiin kirjoitetaan pääsääntöisesti **virallinen henkilötunnus.** Yleensä vastasyntynyt saa virallisen henkilötunnuksen synnytyssalissa samassa yhteydessä, kun synnytyksestä vastaava kätilö rekisteröi syntymätiedot potilasjärjestelmään. Jos lapsi ei saa virallista henkilötunnusta (esim. äiti ei ole Suomen kansalainen), laitetaan pyynnön yhteyteen huomautus **EPÄVIRALLINEN HENKILÖTUNNUS**. Tällöin tarkistetaan, ettei samalla väliaikaisella henkilötunnuksella ole toista lasta.

Major Version 9 effective on 17.5.2021

2 Näytteenottoajankohta

B-Vasseu1-näyte otetaan 48–120 tunnin (2-5 vrk:n) sisällä syntymästä.

Poikkeustilanteet B-Vasseu1 näytteenottoajankohdassa:

1. Jos näyte on pyydetty ottamaan hoidollisista syistä **myöhemmin kuin 120 tunnin** iässä, näytekorttiin merkitään käsin **kommentteja-**kohtaan vauvan ikä näytteenottoajankohtana

2. Verivalmisteiden (punasolut, trombosyytit, immunoglobuliinit, plasma) siirron jälkeen näyte voidaan ottaa vasta 24 tunnin kuluttua. Verenvaihdon jälkeen näyte voidaan ottaa 3 vrk:n kuluttua. Jos näyte otetaan verensiirron tai verenvaihdon takia myöhemmin kuin 120 tunnin iässä, näytekorttiin merkitään käsin **kommentteja-**kohtaan vauvan ikä näytteenottoajankohtana.

3. Jos ensimmäisen 48 - 120 tunnin iässä otettu näyte on huonolaatuinen, SASKE voi pyytää ottamaan uuden näytteen. SASKE:n pyytämä uusi näyte voidaan ottaa myöhemmin kuin 120 tunnin iässä. Uuden näytteen näytekorttiin merkitään käsin k**ommentteja**-kohtaan **B-Vasseu1 uusi näyte** ja vauvan ikä näytteenottoajankohtana.

4. Covid-19 epidemian vuoksi vastasyntyneiden seulontanäytteitä (B-VasSeu1 ja B-Vasseu2) voi tilapäisesti ottaa jo 36 tunnin ikäisistä vastasyntyneistä. Tällä pyritään välttämään lapsen ja vanhempien altistumista uudella laboratoriokäynnillä sekä toisaalta varmistamaan seulontanäytteen ottaminen jo sairaalassa. Tuloksiin tulee kommentti, jossa todetaan, että näytteenotossa on poikettu suositellusta (48-120 tuntia).

B-VasOHPK-kontrollinäyte otetaan vauvoilta, joiden 17-OH-progesteronipitoisuus on ylittänyt seulontarajan B-Vasseu1-näytteessä. Näytekorttiin merkitään käsin **kommentteja-**kohtaan vauvan ikä näytteenottoajankohtana.
B-VasSeuK-kontrollinäyte otetaan vähintään 10 vrk:n ikäisiltä vauvoilta, joiden B-Vasseu1-näytteessä on todettu lievästi poikkeava aminohappo- tai asyylikarnitiinipitoisuus. Näytekorttiin merkitään käsin **kommentteja-**kohtaan vauvan ikä näytteenottoajankohtana.
B-VasTREC-kontrollinäyte otetaan tarvittaessa vauvoilta, joiden B-Vasseu1-näytteessä todetaan poikkeava TREC-kopioluku. Näytekorttiin merkitään käsin **kommentteja-**kohtaan vauvan ikä näytteenottoajankohtana.

3 Näytteenottokohta

Näyte otetaan kantapäästä ihopistonäytteenä lisäaineettoman kapillaarin avulla näytteenottokortille. Näytteenottoa kanyylista ei suositella.

Poikkeustilanteet näytteenottokohdassa:

1. **Näyte** voidaan ottaa ilman kapillaaria koskettamalla kortin näytealueella kantapäässä olevaa veripisaraa. Kantapäällä ei saa koskettaa näytealueen imupaperiin (ks kohta näytteenotto).

2. Jos näyte on otettu kanyylista (esim. hyvin pienillä keskosilla), näytekorttiin merkitään käsin **kommentteja-**kohtaan tieto poikkeavasta näytteenottopaikasta. Kanyylinäyte otetaan lisäaineettomaan ruiskuun tai lisäaineettomaan valkokorkkiseen putkeen (esim. Mekalasi 454001), joista näyte applikoidaan heti näytekortille (ks kohta näytteenotto).

Major Version 9 effective on 17.5.2021

4 Näytteenotto

- Lapsen kantapäätä lämmitetään verenkierron lisäämiseksi (ks. ihopistonäytteenotto).
- Puhdista kantapää 80 %:lla alkoholilla ja anna ihon kuivua. Näytteeseen ei saa joutua EDTA:ta, hepariinia tai muita lisäaineita.
- VASSEU näyte otetaan ensimmäisenä, mutta hoidon kannalta tärkeämmät tutkimukset voivat mennä edelle. VASSEU näytteen voi siirtää tarvittaessa, vaikka seuraavalle näytteenottokierrolle.
- Ota näyte ihopistonäytteenä kantapään sivureunalta (ks. ihopistonäytteenotto).
- Pyyhi ensimmäinen veripisara pois.
- Verinäytettä otetaan **ENSISIJAISESTI** puhtaaseen **lisäaineettomaan kapillaariin** (esim. 100 µl), josta sitä siirretään välittömästi näytteenottokortin ympyröidylle näytealueelle. Näytealueen tulee täyttyä kokonaan ja imupaperin tulee kostua läpi täpläkohdasta. (Kannattaa tarkistaa kortin kääntöpuolelta.)
- Kapillaarin annetaan tyhjentyä vapaasti. Kapillaari ei saa koskettaa näytealueen imupaperiin.
- Jos näyte valuu huonosti kapillaarista, otetaan uusi kapillaari seuraavaa täplää varten.
- Verinäytettä kerätään vähintään kolmeen näytekohtaan vain sille puolelle korttia, jossa on pyydetyt henkilötiedot.
- Yhteen ympyrään annostellaan näytettä vain kerran.
- Ympyrään ei lisätä näytettä, vaikka ympyrä ei olisikaan täyttynyt kokonaan.
- Näytteenottokortin näytekohtiin ei saa koskea sormin.
- ”Huonotkin” näytekortit lähetetään analysoitavaksi, jos ei saada parempaa näytettä.

5 Näytteenottokortin jatkokäsittely

- Näytteenottokortin annetaan ilmakuivua huoneenlämmössä vaakatasossa tasaisella puhtaalla alustalla vähintään 3 tuntia laboratoriokohtaisesti sovitussa paikassa.
- Näytettä ei saa jättää suoraan auringonvaloon. Näytteen kuivumista ei saa jouduttaa lisälämmöllä.
- Mikään/kukaan ei saa koskea näyteympyröihin kuivumisen aikana.

Hyvin täytetyt näytealueet.

Major Version 9 effective on 17.5.2021

- Mikäli näytteenottokorttia ei lähetetä heti, säilytetään se huoneenlämmössä, kuivassa paikassa valolta suojattuna (esim. viikonlopun yli).
- Ennen lähetystä tarkistetaan, että kaikki näytteet ovat kuivuneet.
- Näytteet viedään laboratoriokohtaisesti sovittuun työjonoon ja työjono tulostetaan.
- **Saske** käyttää vastauslähetyskäytäntöä, eli näytelähetysten kustannukset postituksen osalta sisältyvät tutkimusten hintaan ja näytelähetyslaatikoita ei palauteta. Näytekortit ja työjonotuloste lähetetään arkipäivisin Postin keltamustaraidallisessa kuoressa/pussissa jokainen kortti omassa muovitaskussaan osoitteeseen:

  Tyks laboratoriot
  Saske
  Tunnus 5021812
  Info C932
  21006 Vastauslähetys

- Aluelaboratoriot lähettävät näytteet Sasken ohjeen mukaisesti suoraan Turkuun.

6 Uusien näytekorttien tilaaminen

- Nordlabin alue- ja seutulaboratoriot huolehtivat näytekorttien tilauksesta itse.
- Ilmaisia näytteenottokortteja voi tilata Saskesta, puh. (02) 313 2914 tai saske@tyks.fi

Muutokset tässä versiossa

- Otsikko muutettu
- Kohdissa 1 ja 2: Vaihdettu VasSeu2 → VasSeu1, lisätty uusi kontrollitutkimus B-VasTREC.
- Lisätty kohtaan 2. tietoja B-VasSeuK- ja B-VasTREC-kontrollinäytteenotosta.

Major Version 9 effective on 17.5.2021